

Таким чином відносини України з країнами Середземноморського регіону представляють одну з актуальних проблем зовнішньої політики України. Європейські країни Середземноморського регіону, такі як Франція та Італія відіграють важливу роль у просуванні України до європейського простору. Двосторонні відносини розвиваються в політичному, торгівельно-економічному напрямку. Франція та Італія приділяють увагу подоланню негативного наслідку суспільно-політичної та економічної кризи в Україні. Останні зустрічі на найвищому і вищому рівнях продемонстрували підтримку нашої держави з боку провідних європейських країн. Торгівельно-економічне співробітництво розвивається стабільно. В основі експорту до європейських країн Середземномор'я переважають чорні метали та продукція сільського господарства. Деяке зниження загального торгівельного обігу у 2014 році в основному пов'язано зі зменшенням імпорту, що є наслідком зменшення покупної можливості населення України. Відносини з країнами південного узбережжя Середземного моря такими як Алжир, Лівія перебувають в повільному стані. Особливо це характерно для двосторонніх відносин України та Лівії. Тим не менше, країни Середземномор'я відіграють свою роль у зовнішньополітичних відносинах нашої держави. Це зокрема доводить поступове розширення торгівельно-економічного співробітництва. В подальшому для України важливо поглиблювати двосторонні відносини в енергетичній сфері, що надасть можливість диверсифікації та залучення альтернативних джерел енергії.

5.9. ВІДНОСИНИ З ІТАЛІЙСЬКОЮ РЕСПУБЛІКОЮ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

Враховуючи суттєві геополітичні зміни, глобальну фінансово-економічну кризу початку ХХІ ст., перед кожною країною постає завдання проведення виваженої і правильної внутрішньої і зовнішньої політики. Це сприяє захисту національних інтересів держави, її національної безпеки.

З проголошенням незалежності Україна як суверенна демократична держава розпочала творення своєї власної зовнішньої політики. Стратегічними цілями і основними завданнями політики національної безпеки України сьогодні є створення прийнятних зовнішніх і внутрішніх умов для реалізації національних інтересів, ефективної системи забезпечення національної безпеки тощо [13].

У зовнішньополітичній площині одним з завдань є здійснення збалансованої політики з ключовими міжнародними партнерами України, а саме з Європейським Союзом та його державами-членами на засадах економічної інтеграції та політичної асоціації [13]. В цьому контексті одною з провідних країн світу в зовнішній політиці Української держави є Італія.

Українсько-італійські відносини в історичному вимірі сягають глибокої давнини. За висловленням директора Італійського інституту культури в Україні професора Ніколо Франко Баллоні під час візиту до м. Львова у 2012 році відлік культурних зв'язків сягає 1200-х років, коли представник Папи Римського прибув на територію нинішньої України [5].

Відносини Італії з Україною як суб'єктом міжнародного права розпочалися відразу після проголошення незалежності нашої держави, а саме 28 грудня 1991 року. Італія визнала незалежність України і вже з березня 1992 року було відкрито посольство Італійської Республіки в Україні.

Італійська Республіка як країна Середземноморського басейну має сприятливі умови для розвитку торгово-економічних відносин. Щоправда останнім часом дещо змінилися внутрішньополітичні та економічні чинники і Італія як одна з країн Європейського Союзу в 2009 р. відчула вплив світової фінансово-економічної кризи [1]. Це позначилося на двосторонньому співробітництві між Україною та Італією.

Українсько-італійські відносини загалом привернули увагу науковців. Серед авторів слід назвати таких як С. А. Перепелиця, М. В. Нелін, Л. Ф. Істратій, Л. Чекаленко та інші [2; 7; 8; 18]. Варто зазначити, що проблема українсько-італійських відносин зацікавила істориків і політологів. Зокрема у 2007 році С. А. Перепелиця захистив дисертацію з всесвітньої історії, проаналізувавши відносини наших країн в період 1991 – 2006 років [8]. Своє значення має дисертація М. В. Неліна, яка розкриває зовнішню політику урядів С. Берлусконі у 2001 – 2011 роках [7]. Попри важливе значення вищезгаданих праць сьогодні назріла нагальна потреба комплексно проаналізувати сучасний стан відносин між Україною та Італією в контексті європейської інтеграції нашої держави.

Слід відзначити, що українсько-італійські відносини мають різноаспектний характер. В першу чергу слід акцентувати увагу на політичних взаєминах. На сьогоднішній день договірно-правова база налічує 31 документ, з яких одна угода не набула чинності [10].

Політичне співробітництво України та Італії впродовж останніх років проходило на рівні Міністрів закордонних справ, а також заступників керівників зовнішньополітичних відомств двох держав. Свого часу були створені Спільні міжурядові комісії, насамперед Українсько-Італійська Рада з економічного, промислового і фінансового співробітництва. Сьоме засідання Ради відбулося у Римі 19 червня 2009 р. Спільна українсько-італійська комісія з військово-технічного співробітництва створена на підставі договору 2007 р. про військово-технічне співробітництво і перше її засідання відбулося 5 травня 2011 р. В березні 2013 р. в ході зустрічі Першого заступника Міністра Закордонних справ України Руслана Демченко та Посла Італійської Республіки в Україні Фабріціо Романо було обговорено актуальні питання двосторонніх відносин в тому разі перспективи двостороннього політичного діалогу після формування урядової коаліції Італії [9]. Впродовж квітня 2014 – січня 2015 років відбулося близько десяти зустрічей на рівні президентів наших країн, прем'єр-міністрів та міністрів закордонних справ. Міністр закордонних справ Італійської Республіки Ф. Могеріні 7 - 8 липня 2014 року відвідала Україну [10].

В історії незалежної України Італія неодноразово надавала підтримку нашій державі. Це і фінансова допомога країнами «Великої сімки», і проведення реструктуризації українського боргу, і надання підтримки Україні з боку найвпливовіших міжнародних структур та організацій як то ЄС, ЄБРР, МВФ, Світовий банк. Італійська Республіка сприяє співробітництву нашої Країни з Європейським Союзом [2].

Дипломатичні представництва України в Італійській Республіці відкриті у Римі, Неаполі, Мілані. Почесні консульства України діють в м. Барі, м. Реджіо Калабрія, м. Флоренція, м. Генуя та м. Падуя.

Важливе значення мають торгівельно-економічні відносини України та Італії. За певний період відбулися суттєві зміни як в товарообігу, експорті, імпорті, загальній сумі інвестицій Італійської Республіки в Україні, так і в товарних позиціях. За даними Держстату України товарообіг між двома країнами у 2014 році зменшився на 10,52 % порівняно з 2013 роком [16]. Найбільший показник товарообігу характерний для 2008 року. Він склав 5343,8 млн. дол. США. У 2009 році товарообіг скоротився понад вдвічі, однак вже в наступний період 2009 – 2011 років можна простежити поступове його збільшення включаючи 2011 рік (5045,3 млн. дол. США). З 2012 року знову відбулося поступове зменшення товарообігу. У 2014 році він дорівнював 3976,85 млн. дол. США. У 2011 р. порівняно з 2010 р. товарообіг збільшився на 32 %, причому експорт - на 24 %, а імпорт – на 45 %. У 2012 р (за дев'ять місяців) товарообіг зменшився на 11,4 %, в основному за рахунок експорту товарів (зменшився на 28,8 %), імпорт збільшився на 18 % [12].

Певна динаміка характерна і для експорту. У 2014 році відбулося збільшення експорту на 5,7 % порівняно з 2013 роком. При цьому протягом 2008 – 2014 років

найвищий його показник був у 2011 році і склав 3039,5 млн. дол. США. Імпорт у 2014 році зменшився на 26,9 % порівняно з попереднім роком і становив 1508,56 млн. дол. США. Найвищий показник імпорту характерний для 2008 року (2432,1 млн. дол. США). В січні 2015 року експорт з України в Італію порівняно з відповідним періодом 2014 року зменшився на 2 %, а імпорт з Італійської Республіки скоротився на 46 % [16].

Загальноторгівельний обіг товарами між двома державами протягом останніх років показав деяке зменшення. В структурі українського імпорту з Італії було механічне обладнання, машини, електричне устаткування, меблі, продукція легкої промисловості та взуття, енергетичні матеріали, вироби з чорних металів, полімерні матеріали та пластмаси. Ця продукція в загальних обсягах імпорту у 2012 році складала 64 % [14]. Український експорт до Італії представлений чорними металами (залізо, чавун, сталь), насінням і плодами олійних рослин, технічними або лікарськими рослинами, соломою і кормами. Певне значення мають добрива, мінеральне паливо, нафта та продукти її перегонки. В українському експорті до Італії представлені зернові культури, жири та олії тваринного або рослинного походження, продукти їх розщеплення, готові харчові жири, віск тваринного або рослинного походження [15].

Тим не менше останніми роками в структурі експорту і імпорту відбулися суттєві зміни. Так, зменшився український експорт металів до Італії. Втім експорт з України до Італійської Республіки чорних металів продовжує займати провідне місце в структурі українського експорту. У 2014 році (січень) він склав 55,6 % в загальній структурі експорту і збільшився порівняно з відповідним періодом 2013 року на 6 %. Однак на період січня 2015 року в структурі українського експорту чорні метали вже дорівнюють 53,3 %. Втім Італія залишається на провідних позиціях в світі серед країн-експортерів чорних металів з України [4]. Другу позицію займають зернові культури. В січні 2015 року експорт зернових в Італію склав 18,7 % в загальному експорті України в ІР. Порівняно з попереднім періодом відбулося зростання цієї статті експорту на 6,9 % в загальній структурі експорту. Третю позицію в експорті займають жири та олія тваринного походження (7,7 % в січні 2015 року). Ця стаття в загальному обсязі експорту України в Італію збільшилася понад в три рази порівняно з попереднім періодом 2014 року. Наступна позиція в експорті України до Італії належить добривам і дорівнює в січні 2015 року 4,4 %. Порівняно з попереднім періодом відбулося збільшення в 2 рази. В структурі українського експорту до Італійської Республіки як і в попередні періоди своє значення мають насіння і плоди олійних рослин, сіль, сірка, земля і каміння, вироби з чорних металів, деревина та вироби з неї [4].

При загальному скороченні італійського імпорту в Україну провідне місце в ньому продовжує займати така продукція як реактори ядерні, котли, машини. В січні 2015 року ця продукція складала 17,1 % в структурі імпорту і зменшилася на понад 20 % до відповідного періоду 2014 року. Друге місце в імпорті належить їстівним плодам та горіхам (7,1 % в загальному обсязі імпорту у січні 2015 року). Третє місце в імпорті посідає пластмаса та полімерні матеріали (6,8 % в загальному обсязі імпорту у січні 2015 року) Наступна позиція в імпорті належить електричним машинам та фармацевтичній продукції (6 % в загальному обсязі імпорту у січні 2015 року). Так само відчутним є в італійському імпорті алкогольні і безалкогольні напої, папір та картон, шкури, взуття, вироби з чорних металів, засоби наземного транспорту, крім залізничного. Майже в два рази збільшився імпорт тютюну і його промислових замінників [4].

Показники товарообігу послугами між Україною та Італією у 2014 році порівняно з 2008 роком скоротилися на 14,4 %. Відповідно до 2013 року скорочення дорівнює 8,2 %. Експорт послуг скоротився на 2,2 %, а імпорт на 22,9 %. Основними статтями експорту послуг у 2014 році до Італії були послуги в сфері комунікацій та інформаційні послуги. В загальній структурі експорту послуг вони становили 42,5 %. Наступне місце належало транспортним послугам – 25 %, послугам з переробки матеріальних ресурсів – 17,3 % і діловим послугам – 9,6 % [16]. Провідні позиції імпорту послуг з Італії до України

належали діловим послугам (22,2 %), пов'язаним з подорожами (18,7 %), транспортним (17,6 %), послугам в сфері комунікацій та інформаційним послугам (11,2 %), послугам з будівництва (5,8 %) в загальній структурі імпорту послуг з ІР.

У 2012 році Італія стала сьомою з десяти країн світу, в торгівлі з якими наша країна мала найбільший зовнішньоторгівельний обіг. Так само ця позиція зберігалася у 2014 році. Серед країн Європи Італія займає третє місце товарообігу з Україною, поступаючись Німеччині і Польщі [16]. За обсягами інвестицій серед 123 країн-інвесторів Італійська Республіка посідає 10 місце. Протягом 2007 – 2013 років постійно зростала сума італійських інвестицій в економіку України. У 2009 р. вони склали 914 млн. дол. США, а у 2013 р. – 1267,8 млн. дол. США. У 2014 році прямі інвестиції з ІР в економіку України дорівнювали 999,1 млн. дол. США [16].

Серед основних італійських інвесторів в українську економіку – компанії "Dufesco" (модернізація Алчевського металургійного комбінату спільно з корпорацією "ІСД"), "Danieli" (реконструкція ПАТ "МК "АЗОВСТАЛЬ"; будівництво металургійного електросталеплавильного заводу "Дніпросталь"), "Antonio Merloni" (відкриття у м. Івано-Франківськ лінії з виробництва побутової електротехніки), банківські групи "UniCredit" ("Укрсоцбанк") та "Intesa Sanpaolo" ("Правексбанк").

Загалом, Україна та Італійська Республіка планують поглиблювати торгівлю, зокрема сільськогосподарською продукцією, в тому числі зерновими та олійними. Перспективним також визнано обмін технологіями в галузі виробництва хлібобулочних виробів. Про це йшла мова під час зустрічі Міністра аграрної політики України з заступником Міністра продовольства і сільського господарства Італії 6 жовтня 2014 року.

Суттєве значення на сьогоднішній день має співпраця України і Італії з енергетичних питань. Пошук і використання альтернативних джерел енергоресурсів для України є актуальним завданням. Про це наголошується у документах незалежної України. В рамках цього завдання 27 – 31 січня 2015 року Італійську Республіку відвідала місія українських урядовців та експертів з енергетичних питань в складі голови Державного агентства з енергоефективності та енергозбереження України (С. Савчук), першого заступника голови Комітету з питань паливно-енергетичного комплексу, ядерної політики та ядерної безпеки Верховної Ради України (О. Домбровський), директора Державного підприємства «Енергоринок» (Ю. Гнатюк), заступника голови НАК «Нафтогаз України» (Ю. Колупайко), керівництва і експертів Національної комісії з регулювання енергетики та КП «КиївЕСКО». Українська делегація перебувала у м. Рим, Пізо, Торіно і працювала в рамках ініційованого у 2014 році українсько-італійського співробітництва в енергетичній сфері [11].

Були проведені робочі зустрічі у Римі з представниками Міністерства економічного розвитку (MISE), Агентства сприяння зовнішній торгівлі (ICE), Державного підприємства управління енергетичними послугами Італії (GSE). Українська делегація мала можливість ознайомитися з роботою Державного підприємства управління енергетичними послугами Італії та деякими італійськими підприємствами енергетичної галузі відвіданих міст. Було вивчено досвід італійських державних установ та агенцій в питанні підвищення енергоефективності, енергозбереження промислового виробництва, житлового будівництва та комунального господарства. Українські представники вивчали досвід Італійської Республіки в питанні застосування альтернативних джерел енергії та можливість використання в Україні провідних італійських технологій та розробок, зокрема виробництво електроенергії з енергії сонця, вітру, біомаси та геотермальних джерел. Увага була приділена і питанням організації ринку купівлі і продажу такої енергії.

В рамках виконання зобов'язань перед партнерами по «G7» Італійська Республіка надає технічну допомогу в питанні впровадження енергоефективних та енергозберігаючих технологій, диверсифікації джерел енергоресурсів та шляхів транспортування енергії, в тому разі і у житлово-комунальному секторі.

Здобутий досвід планується застосувати для реалізації в Україні спільних українсько-італійських ініціатив та проектів, так само із залученням європейського фінансування, спрямованих на розвиток національної енергетичної системи, адаптації українського законодавства до європейських норм та впровадження сучасних технологій в енергетиці.

За результатами роботи української місії передбачається співробітництво і взаємодія GSE-ДП «Енергоринок». Посольство України в Італійській Республіці опрацьовує залучення технічної допомоги італійських експертів в рамках європейської програми «TAIEX», реалізації положень Закону України від 24.10.2013 №663 «Про засади функціонування ринку електричної енергії України».

Активно розвивається взаємодія комунальних підприємств України та Італійської асоціації з питань енергоефективності «ФЕДЕРЕСКО». Прикладом є співпраця КП «КиївЕСКО» з італійськими партнерами, запровадження пілотних проектів із підвищення енергоефективності будівель у комунальній власності Києва. Розглядається можливість поширення такої практики в інших регіонах України. Так само пріоритетним є питання залучення в Україну італійських промислових технологій у сфері геотермальної енергетики та виробництва енергії з біомаси [11].

Важливим напрямком розвитку українсько-італійських відносин є науково-технічна і культурно-гуманітарна сфера. Ці відносини регулюються Угодою про співробітництво в галузі освіти, культури і науки, яку було підписано Кабінетом Міністрів України та Урядом Італійської Республіки 11 листопада 1997 року (набула чинності 11 квітня 2000 р.). Першу трирічну Виконавчу програму співробітництва на 2003 – 2006 роки було підписано 30 грудня 2003 року. Сьогодні на опрацюванні сторін перебуває низка проектів двосторонніх документів, зокрема Програма культурного співробітництва між Кабінетом Міністрів України та Урядом Італійської Республіки на 2014 – 2018 роки [6].

Співробітництво відбувається через встановлення контактів між науково-дослідними центрами та інститутами, провідними науково-промисловими об'єднаннями. Наприклад відбувається партнерство і науковий обмін між дослідними і університетськими закладами [6]. Зокрема Маріупольський державний університет підписав з Італійською Республікою Декларацію Середземноморських університетів м. Енна про співробітництво в галузі науки, освіти та культури. Практичним результатом є створення мережі університетів для мобільності студентів та спільного середземноморського наукового та освітянського простору [17]. Протягом останніх років підписано декілька дуже важливих угод між Маріупольським державним університетом та провідними університетами Італії, що в цілому сприяє подальшому розвитку двосторонніх відносин з Італією в напрямку співробітництва України з країнами Середземноморського басейну. На сьогоднішній день МДУ є одним з провідних ВНЗ України щодо співпраці з Італійською Республікою, реалізуючи угоди з Університетом Калабрії, Університетом для іноземців м. Перуджі, Університетом «Коре» м. Енна, Римським університетом «Тор Вергата», Спілкою «Данте Аліг'єрі» тощо [17].

В Україні діють італійські центри, серед яких Італійський інститут культури, Центр італійської мови і культури Львівського національного університету імені Івана Франка, Італійський культурний центр на базі Маріупольського державного університету.

Основними напрямками діяльності Італійського культурного центру та представництва міжнародної спілки «Данте Аліг'єрі», які діють на базі МДУ залишаються вивчення італійської мови й популяризація італійської культури. На його базі складаються іспити з італійської мови з видачею сертифікатів міжнародного зразка. У 2014 році створені інформаційні сторінки ІКЦ у соціальних мережах з метою поширення й популяризації італійської мови, літератури та культури, які щоденно оновлюються. За участі ІКЦ кращі студенти та викладачі отримали стипендії Міністерства закордонних справ Італії на навчання в університетах Італії у 2015 р. Також у приміщенні Центру відбувається показ художніх фільмів мовою оригіналу та надається можливість

перегляду італійського телебачення для всіх бажаючих. Італійський культурний центр МДУ входить до складу комітету Premio Strega – однієї з найпрестижніших італійських премій у галузі літератури.

Важливим напрямом співробітництва між Україною та Італією в гуманітарній сфері стала організація прийняття на реабілітацію та лікування учасників подій на Майдані та постраждалих на Сході України, організація відправки гуманітарної допомоги в Україну та сприяння консолідації волонтерського руху [6].

Втім, слід акцентувати на необхідності вирішення деяких питань, а саме лібералізація і скасування візового режиму з країнами Європейського Союзу, зокрема Італійською Республікою. Під час зустрічі Посла Італії в Україні з Міністром закордонних справ України 19 лютого 2013 р. була приділена увага питанню європейської інтеграції України, зокрема у контексті підписання угоди про асоціацію, а також лібералізації візового режиму для українців [3]. Сьогодні Україна намагається виконати всі необхідні умови, які дозволять скасувати візовий режим для громадян країни в країні Європейського Союзу.

Таким чином, відносини України з Італійською Республікою було розпочато від проголошення незалежності нашої держави і їх актуалізація на сьогоднішній день є невичерпною, враховуючи остаточне затвердження європейської інтеграції як пріоритетного напрямку зовнішньополітичного курсу України. Співробітництво закріплено в нормативно-правових документах і відбувається за різними напрямами. Поступова динаміка торгівельно-економічних та культурно-гуманітарних зв'язків віддзеркалює спрямованість наших держав на подальший діалог і практичне втілення результатів діяльності в економіку і освіту.

Торгівельно-економічні відносини двох держав мають стабільний характер з певною динамікою. По-перше, останніми роками при збереженні досить тісного співробітництва, дещо знизився товарообіг між країнами та обсяги італійських інвестицій. При цьому, український експорт до Італії демонструє у 2014 році збільшення, а імпорт до України – зменшення. По-друге, відбувається посилення позиції зернових та олійних культур в загальному експорті України до Італійської Республіки. По-третє, зменшився товарообіг, експорт та імпорт послуг між двома країнами. Напевно, що зменшення товарообігу та інвестицій пов'язано з сучасною ситуацією на Сході України. Стабільно розвиваються зв'язки в сфері культури та освіти. Це доводить діяльність культурних центрів, які функціонують на базі вищих навчальних закладів. Отже, можна вважати двосторонні відносини наших держав як стабільно партнерські, що дозволяє говорити про їх особливу роль в подальшому розвитку співробітництва України з країнами Середземномор'я та країнами-членами Європейського Союзу.

Підрозділ 5.8.

1. Про Основні напрями зовнішньої політики України Верховна Рада України; Постанова від 02.07.1993 № 3360-ХІІ. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3360-12>
2. Істратій Л. Ф. Українсько-італійські відносини (1990 рр. – поч. ХХІ ст.) та їх роль в становленні незалежної держави / Л. Ф. Істратій. — Режим доступу: http://www.rusnauka.com/14_ENXXI_2009/Politologia/45831.doc.htm
3. Нелін М. В. Зовнішня політика урядів С. Берлусконі (2001 – 2011 рр.) : дис. канд. політ. наук: 23.00.04 / Чорноморський державний університет імені Петра Могили / М. В. Нелін. — Миколаїв., 2014. — 231 арк.
4. Перепелиця Є. А. Українсько-італійське міждержавне співробітництво в контексті європейської інтеграції (1991-2006 рр.) : дис. канд. іст. наук: 07.00.02 / НАН України; Інститут історії України / Є.А. Перепелиця. — К., 2007. — 225 арк.
5. Макух В.В. Україна і країни Магрибу: реалії та перспективи. Актуальні питання двостороннього співробітництва : збірка статей / В.В. Макух. — Одеса : Фенікс, 2010. — 244 с
6. Василюк В. М. Україна – Франція: міжнародне співробітництво в контексті європейської інтеграції / В. М. Василюк. — Режим доступу: http://www.rusnauka.com/20_AND_2009/Politologia/49297.doc.htm
7. Соколов В. Ю. Українсько-французькі соціально-політичні відносини: історія та сучасність / В. Ю. Соколов. — Режим доступу: http://inb.dnsgb.com.ua/2010-1/10_sokolov.pdf
8. Двосторонні відносини (Алжир/Україна). — Режим доступу : http://www.ukrexport.gov.ua/ukr/torg_econ_vidn_ale/1170.html
9. Огляд двосторонньої торгівлі між Україною та Лівією (листопад 2010 р.). — Режим доступу : http://www.ukrexport.gov.ua/ukr/tovaroobig_za_kab_stat/lib/5156.html
10. Країни за товарною структурою зовнішньої торгівлі на 2 зн. УКТЗЕД. — Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
11. Про внесення змін до деяких законів України щодо відмови України від здійснення політики позаблоковості. Закон від 23.12.2014 № 35-VIII. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/35-19>
12. Український внесок в «Активні зусилля». — Режим доступу : <http://www.atp.mil.gov.ua/number/16/96.htm>
13. Торговельно-економічне співробітництво між Україною та Італією. — Режим доступу: <http://italy.mfa.gov.ua/ua/ukraine-it/trade>
14. Політичні відносини між Україною та Францією. — Режим доступу: <http://france.mfa.gov.ua/ua/ukraine-france/diplomacy>
15. Двостороннє торговельно-економічне співробітництво між Україною та Францією. — Режим доступу: <http://france.mfa.gov.ua/ua/ukraine-france/trade>

Підрозділ 5.9.

1. Досвід країн світу щодо подолання наслідків світової фінансової кризи. — Режим доступу: www.me.gov.ua/file/link/146035/file/krisis_p.doc
2. Істратій Л. Ф. Українсько-італійські відносини (1990 рр. – поч. ХХІ ст.) та їх роль в становленні незалежної держави. — Режим доступу: http://www.rusnauka.com/14_ENXXI_2009/Politologia/45831.doc.htm
3. Італія хоче спростити українцям візовий режим — Режим доступу: <http://www.volynpost.com/news/11508-italiia-hoche-sprostyty-ukrainciam-vizovyj-rezhym>
4. Країни за товарною структурою зовнішньої торгівлі на 2 зн. УКТЗЕД. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
5. Культурний аспект українсько-італійської співпраці у Львівському університеті. — Режим доступу: <http://kameniar.lnu.edu.ua/?p=3296>

6. Науково-технічне співробітництво між Україною та Італією. — Режим доступу: <http://italy.mfa.gov.ua/ua/ukraine-it/science>
7. Нелін М. В. Зовнішня політика урядів С. Берлусконі (2001 – 2011 рр.) : дис. канд. політ. наук: 23.00.04 / Чорноморський державний університет імені Петра Могили / М. В. Нелін. — Миколаїв., 2014. — 231 арк.
8. Перепелиця Є. А. Українсько-італійське міждержавне співробітництво в контексті європейської інтеграції (1991-2006 рр.) : дис. канд. іст. наук: 07.00.02 / НАН України; Інститут історії України / Є.А. Перепелиця. — К., 2007. — 225 арк.
9. Перший заступник Міністра Руслан Демченко прийняв Посла Італійської Республіки в Україні Фабріціо Романо. — Режим доступу: <http://mfa.gov.ua/ua/press-center/news/10813-pershij-zastupnik-ministra-ruslan-demchenko-prijnyav-posla-italijsykoji-respubliki-v-ukrajini-fabricio-romano>
10. Політичні відносини між Україною та Італією. — Режим доступу: <http://italy.mfa.gov.ua/ua/ukraine-it/diplomacy>
11. Співпраця у сфері енергетики. — Режим доступу: <http://italy.mfa.gov.ua/ua/ukraine-it/trade/Collaborazione+in+sfera+energetica>
12. Стан двосторонніх торговельно-економічних відносин між Україною та Італією. — Режим доступу: http://www.ukrexport.gov.ua/ukr/torg_econ_vidn/ita/6950.html
13. Стратегія національної безпеки України «Україна у світі, що змінюється». — Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/14823.html?PrintVersion>
14. Структура українського імпорту з Італії. — Режим доступу: http://www.ukrexport.gov.ua/ukr/tovaroobig_za_stat/ita/6946.html
15. Структура українського експорту в Італію. — Режим доступу: http://www.ukrexport.gov.ua/ukr/tovaroobig_za_stat/ita/6947.html
16. Торговельно-економічне співробітництво між Україною та Італією. — Режим доступу: <http://italy.mfa.gov.ua/ua/ukraine-it/trade>
17. Угоди про співпрацю МДУ з іноземними партнерами. — Режим доступу: <http://mdu.in.ua/index/ugody/0-13>
18. Чекаленко Л. Д. Зовнішня політика України: Підручник / Л. Д. Чекаленко. — К. : Либідь, 2006. — 712 с.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**РОЗВИТОК МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ
РЕГІОНУ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ**

МОНОГРАФІЯ

Під загальною редакцією доктора економічних наук,
професора О.В. Булатової

Маріуполь
2014

УДК 332.1:009.12
ББК 65.050.22-57
Р 64

Науковий редактор: доктор економічних наук , професор, завідувач кафедри міжнародної економіки, проректор з наукової роботи Маріупольського державного університету МОН України **Олена Валеріївна Булатова**

Рецензенти:

Савельєв Є.В., доктор економічних наук , професор, завідувач кафедрою «Міжнародна економіка» Тернопільського національного економічного університету;

Орехова Т.В., доктор економічних наук, професор, завідувач кафедрою «Міжнародний бізнес і прикладна економіка» Донецького національного університету.

*Рекомендовано до друку вченою радою
Маріупольського державного університету
(протокол № 3 від 27.11. 2014 р.)*

Розвиток міжнародної конкурентоспроможності регіону в умовах глобальної інтеграції: монографія / під загальною редакцією О.В. Булатової; відповід. ред. О.А. Беззубченко.- Маріуполь, 2014. - 258 с.

У монографії висвітлено теоретико-методологічні основи визначення регіону в міжнародній економіці; визначено методичні засади оцінки конкурентоспроможності регіону; досліджено міжнародну конкурентоспроможність регіону з урахуванням галузевого аспекту; досліджено фінансову складову міжнародної конкурентоспроможності регіону. Запропоновано методику розрахунку інтегрального показника рівня міжнародної конкурентоспроможності регіону. Визначено конкурентоспроможність регіонів світового господарства в умовах глобальної інтеграції.

УДК 332.1:009.12
ББК 65.050.22-57

© Колектив авторів, 2014
© МДУ, 2014

Наукове видання

О.В. Булатова (§ 1.1., §1.4, §1.6, § 1.7, §1.8, §2.4., §3.7), Н.В. Балабанова (§ 2.4, §3.1, § 5.2, §5.3.), О. А. Беззубченко (§2.1., §2.2., §2.3., §2.4, §2.5.), О.В. Захарова (§2,3., §2.4, §3.2, §3.3.), В.Ф. Лисак (§5.8., §5.9.), Т.В. Марена (§2.4., §2.6., § 4.1, §4.2, §4.3, §4.4., §4.5., §4.6.), Х.С. Мітюшкіна (§ 2.4, §3.4., §3.5., §3.6, §3.7, §5.4, §5.5.), Т.І. Ніколенко (§2.4., §5.6., §5.7.), К.В. Осипенко (§5.1.), Путятін Е.І. (§1.2.), Ю.І. Чентуков (§1.4., §3.7.), І.Ю. Чентуков (§1.3., § 1.5.).

**РОЗВИТОК МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ
РЕГІОНУ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ**
(українською та російською мовами)

МОНОГРАФІЯ

Головний редактор О.В. Булатова
Відповідальний редактор О.А. Беззубченко
Технічний редактор А.О. Смотрицький

Підписано до друку 27.11.2014 р.

Умов. друк арк. 19

Видавець МФ ТОВ «Друкарня "Новий світ"»

87510, м.Маріуполь, Красноякська, 2; тел.: (0629)41-35-13

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єкта видавничої справи
ДК №1792 від 20.05.2004.